

Aleph v knihovnách MU

Miroslav Bartošek, ÚVT MU

Před rokem a půl jsme informovali čtenáře Zpravodaje [1] o plánech Knihovnicko-informačního centra na přechod knihoven MU na nový automatizovaný knihovní systém Aleph (software od izraelské firmy ExLibris). Zkusme se nyní stručně podívat na to, jak se daří tyto plány naplňovat v praxi.

Knihovny na MU

Nejprve si připomeňme, jak vypadá struktura knihoven na univerzitě. Univerzita nemá a ani neplánuje zřízení centrální knihovny. Její knihovní systém v podstatě kopíruje logické a fyzické členění univerzity na fakulty a hlavní lokality. Knihovní struktura MU je tvořena 9 ústředními knihovnami fakult a dále 116 dílčími knihovnami (DK), v nichž je celkem deponováno přes 1.5 miliónu knih (knihovních jednotek, KJ) a značné množství periodik (aktuálně odebírají knihovny MU na 2.300 titulů tištěných periodik); většina živého fondu je zachycena formou elektronických záznamů v elektronických katalozích. Základní číselné údaje (obvykle v tisících jednotek) jsou shrnuty v následující tabulce:

fakulta	DK	KJ	el. záz.	%	roční přírůst
FF	14	706	185	26	10
PřirF	23	338	62	18	3
PedF	15	139	86	62	8
LF	63	135	44	33	4
PrávF	1	125	74	59	4
ESF	0	33	33	100	4
FSS	0	29	29	100	4
FI	0	10	10	100	1
FSpS	0	3	3	100	2
celkem	116	1.518	526	35	40

Přechod na systém Aleph

Během automatizace knihoven MU v 90. letech minulého století bylo vytvořeno 9 samostatných elektronických katalogů v systému Tinlib (resp. KP-win na LF) obsahujících záznamy knižních, seriálových a časopiseckých fondů jednotlivých

fakult. Toto distribuované uspořádání umožňovalo dostatečně robustní a efektivní provoz v době, kdy univerzitní počítačová síť nebyla ještě dostatečně výkonná a spolehlivá. V současnosti již tento fyzicky decentralizovaný model nevyhovuje. Proto s přechodem na nový knihovní systém Aleph dochází mj. i ke slučování dosud oddělených elektronických katalogů do jediné společné knihovní báze (umožňující však i nadále logické členění po fakultách). Migrace na systém Aleph znamená konvertovat do nových formátů více než půl miliónu knihovních záznamů a stovky tisíc záznamů dalších typů (seriálové, analytické, výpůjční, rezervační, údaje o čtenářích, aj.). V zájmu dosažení co nejvyšší kvality byly veškeré konverzní programy a nástroje vyvíjeny vlastními silami, se zohledněním všech celouniverzitních i fakultních specifik. Během prázdnin 2003 byla do systému Aleph konvertována největší univerzitní knihovna – ústřední knihovna FF. Po získání potřebných „ostrých“ provozních zkušeností s novým systémem přistupujeme nyní k postupné konverzi dalších fakult: 28.3.2004 byla do systému Aleph převedena knihovna Fakulty informatiky a koncem dubna ji bude následovat knihovna Fakulty sportovních studií. Ještě do prázdnin bude realizována konverze FSS, na dobu prázdnin pak plánujeme postupný převod ESF, Právnické fakulty a Pedagogické fakulty. Zbývající fakulty, které v současnosti provádí intenzivní retrokatalogizaci fondu (Přírodovědecká fakulta) resp. řeší rozsáhlejší dislokační záležitosti (Lékařská fakulta), budou přecházet na systém Aleph později: u Přírodovědecké fakulty plánujeme přechod v závěru tohoto roku, u LF až v roce následujícím.

Vyzkoušejte si Aleph

Na závěr již jen odkaz na čtenářské www-rozhnutí nového knihovního systému Aleph: <http://aleph.muni.cz/>. Se systémem Aleph-MU může uživatel pracovat ve dvou režimech:

- *host* - přístup má kterýkoliv uživatel bez ohledu na případnou příslušnost k MU. V tomto režimu lze v systému Aleph pouze vyhledávat a zobrazovat vyhledané bibliografické záznamy;

- *přihlášený uživatel* - pouze pro studenty a zaměstnance MU; v tomto režimu se uživatel musí nejdříve autentizovat zadáním svého Univerzitního čísla osoby (UČO) a hesla (používají se hesla pro POP přístup k poště a pro vstup do studovny Komenského). Po úspěšném přihlášení získává uživatel kromě vyhledávacích možností navíc přístup ke svému čtenářskému kontu (výpůjčky, rezervace, poplatky) a ke komunikaci se svou knihovnou (objednávky, prodlužování, požadavky na rezervaci).

Možnosti a funkce čtenářského www-rozhraní systému Aleph jsou značně bohaté, jejich podrobnější popis přineseme v některém z následujících čísel Zpravodaje. Ovládání je ale poměrně intuitivní a systém poskytuje poměrně rozsáhlou nápovědu, takže uživatelům by nemělo nic bránit začít systémem využívat již nyní.

Systém Aleph používá také řada dalších (akademických) knihoven v ČR, například: Národní knihovna ČR (<http://sigma.nkp.cz>) a jí provozovaný Souborný katalog ČR (<http://skc.nkp.cz>), Moravská zemská knihovna v Brně (<http://glum.mzk.cz/F/>), Vědecká knihovna v Olomouci (<http://kat.vkol.cz>), VUT v Brně (<http://aleph.lib.vutbr.cz>), VŠE v Praze (<http://library.vse.cz/aleph/>), ZČU Plzeň a další.

Literatura

- [1] M. Bartošek. Aleph: nový knihovní systém pro MU. Zpravodaj ÚVT MU. ISSN 1212-0901, 2002, roč.13, č.2, s.6-10. □